

Temps d'Escola • 4

PRIMAVERA 2018

Eina didàctica per a l'aula aragonesa de parla catalana

Edita:
Iniciativa Cultural de la Franja

Coordinació:
Pietro Cucalón Miñana
Pepa Nogués Furió

Disseny/impressió:
Terès & Antolín

Dip. Legal: TE-189-2016
tempsdescola@gmail.com

Editorial

Compartim experiències amb docents de català de la resta de territoris

Els passats dies 9 i 10 de març, el CEIP Maria Moliner de Fraga i l'IES Matarraña de Vall-de-roures vam participar al Simposi de Llengua Catalana que va tenir lloc a Palma, a la Universitat de les Illes Balears, per presentar els nostres projectes i compartir experiències amb docents representants de tots els territoris on es parla la nostra llengua. En concret, hi vam assistir Noelia Roca i Carla Villalba, per part del primer centre, i jo mateixa per part del segon. A més, va participar l'assessora tècnica docent de català de la Direcció General de Política Lingüística, Azucena López, en representació també de tot el Seminari de professors de català.

El Simposi, organitzat pel Departament d'Educació i Universitat de les Illes, tenia un subtítol important: "El català, de l'aula al món" en relació a la problemàtica de la disminució progressiva de l'ús de la llengua que, com vam poder constatar, compartim tots els territoris; també els que tenen un marc legal molt proteccionista.



I què podem fer des de l'aula? És clar que si els alumnes coneixen molt bé la llengua però no l'usen, la nostra faena no acaba de tenir sentit. Davant d'este gran repte, el psicòleg Ferran Suay ens encoratjava a aplicar el "com si": actuar sense complexos d'inferioritat com si el català fos una llengua "normal", com el castellà... Vam replegar moltes idees, sobretot encaminades a intentar arribar al llenguatge del jovent i als mitjans que ells utilitzen per comunicar-se i, pot ser, no entossudir-nos tant en acabar els apartats de gramàtica i ortografia del temari. Al cap i a la

fi, com va dir per concloure el Simposi Maria F. Alorda, directora general de Formació Professional i Formació del Professorat de les Illes: Utilitzem una llengua quan fem coses que ens interessen amb gent que ens interessa!

Pepa Nogués
IES Matarraña

Raconet poètic

Camí d'escola

Paraules nues
acabades de parir com l'ànsia renovada
quan sento esta voluntat d'insubornable acceptació i presència.
Veniu fades amigues,
doneu-me l'alè:
Llibretes, pissarra, cançons i poemes.
Bates, carteres, gomes, pilotes...
Somniure.

Nostàlgia de iaies que l'últim adéu perfilen;
inefable i deliciós ritual
camí de formigues,
xisclar d'orenetes al niu
sota les teulades.
Essència d'escola.



Escola del museu Etnològic de Nonasp. / Carles Terès

Floriran en la meua tardor
aquelles primaveres.
Amb la ploma espasa
perfilaré els xiprers que apunten el cel,
fidels vigilants en l'últim destí.
I les muntanyes.

És un pèndul que retorna la teua presència.
No m'escanya la distància perquè Tu
m'habites
com l'aigua del riu, les pedres
i la Garbinada

M. Llop
Nonasp. Mestra de primària

Miniprojectes

Com es diu a cada lloc? L'Oreneta

Els alumnes i mestres dels centres ens han enviat les diferents maneres d'anomenar "l'oreneta" a cadascuna de les seues localitats i també com ho diuen a casa seua.



A la comarca del Baix Cinca

- Engorineta** a Torrent de Cinca.
- Engrineta** a Fraga, Miralsot, Saidí i Vilella.
- Angrineta** a Saidí.
- Aurineta** a Mequinensa.

A la Terra Alta

- Agroneta** a Batea.
- Abruneta** a Caseres.
- Aruneta** a Orta.
- Oroneta** a Arnes.

Al Rosselló

Olendra, Orenella i oreneta a pobles del Rosselló.

A la comarca del Matarranya

- Orineta** a la Portellada, Torredarques i la Vall del Tormo
- Abruneta** a Calaceit.
- Oroneta** a Vall-de-roures i Pena-roja.
- Agroneta** a Queretes i Nonasp.

A la comarca del Baix Aragó

- Gruneta** a Aiguaviva de Bergantes.
- Orineta** a la Ginebrosa.

A la comarca del Baix Aragó-Casp

- Oroneta** a Favara i Maella.
- Abronera i agroneta** a Nonasp.

A la comarca de la Ribagorça

- Oroneta** a Benavarri.

REpte per al proper temps d'escola

Us proposem que ens digueu com anomenau la **rata pinyada** al vostre poble
Escriviu-nos a tempsdescola@gmail.com

«Nívols de paraules»

Al CRA "LA FRESNEDA", per celebrar el dia de la llengua materna, vàrem recollir paraules que s'utilitzen a les localitats i voltants del CRA. Per això, els i les alumnes vam preguntar a pares, avis, tios...paraules pròpies de la cada poble. A més, a classe, van sortir moltes més que vam pensar entre tots!!

Amb totes les paraules que vam reunir vàrem crear aquests núvols de paraules, veritat que han quedat bonics??!!



Experiències escolars



El passat dimarts 20 de febrer a les escoles de les localitats d'Albelda, Alcampell i Castellonroi i el dimecres 21 de febrer al col·legi d'Estopanyà, amb motiu de la celebració del Dia de la Llengua Materna i gràcies al Projecte "Jesús Moncada" en el que participa el nostre centre, els 98 alumnes del CRA La Llitera van poder imaginar i crear els seus propis monstres. L'activitat s'anomenava "Monstres reciclats" i la va dur a terme l'Adrian



Galindo amb l'ajuda dels mestres del centre i de la iniciativa dels infants. La llengua vehicular va ser el català i es va treballar de manera cooperativa i amb grups multicurs, però potenciant també la creativitat individual.



Al CEIP San José de Calasanz de Fraga els alumnes més grans van fer un taller de poesia amb el Paco Tejero, qui ens va parlar de la Joana Raspall i els seus vincles amb Fraga. A més vam fer un apadrinament de paraules amb les quals van crear uns poemes preciosos.



De 1r a 4t també vam poder gaudir d'una activitat molt divertida. La Idoia ens va portar un Memory Fragatí per jugar i després ens va ajudar a fabricar-nos el nostre.



Els alumnes d'infantil van gaudir amb "Històries en la maleta", on van recordar cançons, llegendes, contes i balls de la tradició oral fragatina.

Els alumnes de 1r d'ESO de català de l'IES Matarranya juntament amb els alumnes de l'IES Mar de Aragón de



Maella i els de l'IES Ramon J. Sender de Fraga van assistir el passat 22 de febrer a Lleida a l'ANIMAC, el Festival Internacional de Cinema d'Animació. Van aprofitar per fer un esmorzar de germanor i una gimcana de jocs tradicionals.

Enguany per Carnestoltes al col·legi de Massalió ens vam disfressar d'abelles. Natures vam fer part de la disfressa en aram, calces, cinta de color...



El dia 30 de gener a l'escola d'Altorrí, vam celebrar el Dia de la Pau i la no violència amb el tema: *La tolerància per a resoldre els conflictes en els diferents països del món*. Alumnes de 3r, 4r, 5è i 6è vam estudiar la figura de Nelson Mandela i vam cantar la cançó *Si tingués la màgia d'un mag* de Damaris Gelabert

A l'IES Matarranya de Vall-de-roures el 26 de febrer es van realitzar les activitats: "Cançonetes i jocs tradicionals d'abans"

Amb els alumnes de 1r A + 1r B d'ESO i "Iaios a l'insti".

Activitat realitzada amb la col·laboració de la Federació Comarcal de Jubilados y Pensionistas del Matarranya (FECOJUPEMA), la Comarca del Matarranya/ Matarranya i Ràdio Matarranya.

A l'activitat hi van participar més de 200 alumnes de 1r a 3r d'ESO.



Dones de la Franja

La dona en la comarca del Baix Cinca ha tingut tradicionalment un rol lligat a la seva funció dins de la família i el món rural, col·laborant en les tasques agrícoles i, sobretot, desenvolupant el paper de mare, filla, esposa i àvia, i exercint alhora com a matriarca. La coneguda "festa de la faldeta" ens apropa a aquesta imatge de dona arrelada a les tradicions, però amb una personalitat marcadament definida.

No fa gaire temps, però, que ha ampliat el seu ventall en la societat gràcies a un canvi socio-econòmic i a l'accés als estudis. Així trobem figures destacades en el món de les lletres com ara la Mercè Ibarz o la Susanna Barquín o d'altres àmbits com la Marga Cabrera, la Monste Sampietro o Marga Labra-

dor, entre moltes altres.

M'agradaria destacar avui el paper d'una fragatina, la Mari Zapater, amb qui vam tenir el plaer de parlar una estona amb ella durant la Setmana Cultural que vam celebrar a la nostra Escola (EOI Ignacio Luzán de Montsó). Ella ha sabut enllaçar la tradició i el temps present amb la seva dedicació a fi de difondre la cultura, la llengua i les tradicions del seu poble. També ha reivindicat personatges artístics i populars i els ha donat a conèixer. Representa una petita mostra de la gran quantitat de dones que amb el seu treball escampen amb orgull la nostra llengua materna.

Gisela Lorenzo

EOI Ignacio Luzán, Montsó

Microrelats

Grans personatges entre naltres:

El meu granet de sorra. A propòsit d'Elvira Juana Rodríguez Roglán

El proppassat mes de febrer vaig visitar castell de Vall-de-roures. Ningú no pot obviar la seva majestuositat que corona la bella comarca del Matarranya. Conjuntament amb el tiquet per entrar-hi, també tenies l'oportunitat de gaudir de la visita a l'església i del museu d'interpretació de la localitat. És clar, en vaig fer ús i gràcies a això, vaig descobrir un personatge il·lustre del poble: Elvira Juana Rodríguez Roglán, més coneguda com Elvira Hidalgo, soprano i mestra de cant. Va ser una autèntica troballa perquè només es pot accedir a aquesta exposició amb l'ascensor, per tant, si no hagués tingut una mica de mandra de baixar les escales a peu, potser no l'hagués trobat. En obrir-se la porta, una veu com la d'un àngel et porta a un altre lloc, a un altre temps on tot és fastuositat i riquesa, quelcom s'arrodonia amb els vestits de la soprano i l'ambientació que ara recordo com de vellut vermell.

Des de petita m'encisava escoltar tot tipus de música, però sempre m'han cridat l'atenció les sopranos amb la seva veu suau i harmoniosa. Com d'un cos de vegades tan menut podien sortir aquelles precioses no-

tes que feien que un auditori buit semblés ple de gom a gom? Ella tenia una d'aquestes veus prodigioses i havia nascut molt a prop de mi; com podia ser que no me n'havia asabentat encara?

Elvira Hidalgo va néixer el 1981 a Vall-de-Roures i ja de ben petita es va traslladar a la ciutat comtal on va començar els seus estudis de cant que va concloure a Milan. Quan només contava amb 16 anys va debutar a Nàpols en el paper de Rosina a El Barber de Sevilla; després, no només va actuar als principals teatres d'Europa, sinó que també va creuar el toll per fer-ho a les amèriques. Més enllà del seu èxit espantant com a intèrpret, va fer-se mestra de cant i entre les seves alumnes hi trobem la grega Maria Callas. Maria Callas! Com pot ser que tothom reconeix sense esforç l'alumna, però tan sols uns pocs poden recordar la mestra i més quan el seu lloc de naixement va ser aquí, a la vora?

Hem de fer mans i mànigues perquè es posin en relleu els personatges il·lustres del nostre territori. Jo ja hi he posat el meu gra de sorra. I tu? A què hi esperes?

Rut Rodríguez Inglés

Alumna de C1. EOI Alcañiz

Centres aragonesos on s'ensenya català

CRA Ribagorça Oriental

Benavarrí, Tolba, Areny de Noguera, Montanui

GRAUS (Ribagorça)

IES Baltasar Gracián, a l'Aula de Benavarrí

CRA La Litera

Albelda, Alcampell, Castellonroi, Estopanyà

CRA Altorricón (La Llitera)

El Torricó, Algaió, Vensilló

TAMARIT DE LLITERA (La Llitera)

CEIP San Miguel • IES La Litera

SAIDÍ (Baix Cinca)

CEIP S. Juan Bautista • Aula de primer cicle d'ESO

CRA Ribera del Cinca

Torrent de Cinca, Vilella de Cinca, Miralsot

FRAGA (Baix Cinca)

CEIP Miguel Servet • CEIP San José de Calasanz • Colegio Santa Ana (concertat) • CEIP María Moliner • CEIP Litera (barri Litera) • IES Ramón J. Sender • IES Bajo Cinca

MEQUINENSA (Baix Cinca)

SIES Mequinensa • CEIP M^a Quintana

FAIÓ (Baix Aragó-Casp)

CEIP Ntr.^a Sr.^a Del Pilar

CRA Dos Aguas (Baix Aragó-Casp)

Favara, Nonasp

MAELLA (Baix Aragó-Casp)

CEIP Virgen Del Portal • SIES de Maella

CRA Matarraña (Matarranya)

Calaceit, Massalió, la Vall del Tormo

CRA Algars (Matarranya)

Queretes, Lledó d'Algars, Arenys de Lledó, Beseit

CRA La Fresneda (Matarranya)

La Freixneda, la Portellada, Ràfels, Valljunquera.

VALL-DE-ROURES (Matarranya)

CEIP V. Ferrer Ramos • IES Matarraña

CRA Tastavins (Matarranya)

Pena-roja, Mont-roig, Fondespatla, la Sorollera

CRA Olea (Bajo Aragón/Maestrazgo)

Aiguaviva de Bergantes, la Ginebrosa, Bordón

EOI Ignacio Luzán

(Montsó, Cinca Medio)

Fraga (Baix Cinca): Extensió de l'EOI Ignacio Luzán (Montsó)

EOI Fernando Lázaro Carreter Zaragoza II (Saragossa)

EOI Alcañiz (Alcanyís, Bajo Aragón)

Important: Si feu activitats que voleu que publiquem en aquest suplement o en la web de tempsdefranja.org, envia'ns la teua experiència a tempsdescola@gmail.com